

Japon "Mucizesi" Gerçekten Bir Mucize mi?

Haluk İşler tarafından yazıldı.

Cuma, 09 Şubat 2007 04:33 - Son Güncelleme Salı, 27 Şubat 2007 06:07

Ülkemizde, Japonya'nın özellikle 1960'lı yıllardan sonra gösterdiği olağanüstü gelişme performansının bir mucize olduğuna ilişkin kanının yaygın şekilde dile getirildiğini görmekteyiz. Ancak mucize tanımlaması içinde görülen bu olgunun nasıl gerçekleştiği konusunda bilimsel ya da sağlıklı değerlendirmelerin pek yapılmadığı da bilinen bir gerçektir. Hatta bu olguya yönelik daha sığ yaklaşımlarda Japon ulusunun diğer uluslara göre daha zeki ya da akıllı olduğu bile öne sürülebilmektedir.

Kuşkusuz Japonya'nın son elli yılda bilimsel, teknolojik ve ekonomik alanda gösterdiği gelişmenin, hızı ve boyutlarının büyüklüğü açısından "mucize" düzeyinde görülmesinin çok haklı gerekçeleri vardır. Bu "mucizeyi" yaratan toplumsal, ekonomik ve siyasal öncüllerin incelenmesi, diğer ulusların da gelişme süreçlerinde yararlanabilecekleri önemli ip uçlarının ortaya koyulması açısından önemli olacaktır.

Japonya'da 1960'lı yıllarda yılda ortalama yüzde on civarında gerçekleştirilen ekonomik büyüme daha sonraki yıllarda büyük bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte sürdürülmüş, uzak doğunun bu küçük ada ülkesi ABD'den sonra Dünyanın ikinci büyük devi haline gelebilmeyi başarmıştır. Aslında birdenbire ortaya çıkması mümkün olmayan bu gelişmenin temellerinin 1850'li yıllara yani Meici Dönemine kadar dayandığı söylenebilir. Çünkü, dışarıya büyük ölçüde kapalı olan Edo-Tokugava döneminden sonra başlayan Meici döneminde, başta Büyük Britanya olmak üzere sanayileşmekte olan Batı ülkeleri ile ilişkiler geliştirilmeye başlanmış, "çağdaşlaşmak" Meici döneminin temel ideolojisi haline getirilmiş ve Japonya'da Batı'dakine benzer bir sanayileşme sürecini gerçekleştirebilmenin yolları aranmaya başlanmıştır. Bunun en önemli ve vazgeçilmez yolu olarak da eğitim ve Dünyadaki bilgi birikiminden yararlanma görülmüştür. Hatta İmparator Meici'nin göreve başlama yemininde, "çağdışı töreler bırakılmalıdır", "Dünyadaki bilgi, eğitim ve kültür araştırılmalıdır ve çağdaş uygarlığın tüm birikiminden yararlanılmalıdır" ifadeleri kullanılmıştır.

Çağdaşlaşma hedefine yönelik olarak, Japonya'da 1872 yılında zorunlu eğitim uygulamasına geçilmiş, Meici'nin iktidara geldiği dönemde yüzde 35 civarında olan okullaşma oranı, 1900'li yıllarda yüzde 85'e (Güvenç, 1989:43) ulaşmıştır. O dönemde önemi çok az ülke tarafından kavranabilmiş "yaygın eğitime" ve "halk eğitimi"ne büyük önem verilmiştir. 1880 yılında yayımlanan "eğitim fermanı" Japon çağdaşlaşmasında önemli bir rol oynamış, bu dönemde Dünyadaki önemli bilim, kültür ve sanat eserleri Japonca'ya çevrilmiştir. Aynı dönemde Dünya'nın en eski üniversitelerinden olan Tokyo Üniversitesi başta olmak üzere Japon Üniversitelerinde bilimsel alanda önemli çalışmalar başlatılmış, çok sayıda lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencisi Büyük Britanya, Almanya, Fransa, Hollanda gibi o dönemin en gelişmiş ülkelerine gönderilmiş, bu öğrencilerin mezuniyet sonrasında tamamına yakınının Japonya'ya geri dönüşü sağlanarak Dünya bilgi birikiminden yararlanma konusunda çok önemli bir mesafe kaydedilmiştir. Eğitim hamlelerinin devamı olarak daha 1930'lu yıllarda şaşırtıcı bir şekilde ve çoğu batı ülkesinden çok önce lise eğitimi zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır.

Japonya'da çağdaşlaşma çabalarının diğer ana eksenini ekonomik hamleler oluşturmuştur. 19. yüzyılın sonunda Devletin de desteğiyle güçlenen ve 20. yüzyılda giderek hızlanan ekonomik yatırımlar, neredeyse batının sanayileşmiş toplumlarıyla eş zamanlı olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Örneğin ABD'de 1917' de seri üretimine başlanan Ford Model T fabrikasının kurulmasından birkaç yıl sonra Japonya'da Mitsubishi dizel motor fabrikası kurulmuştur. Başta, otomotiv, elektrik ve inşaat sektörü olmak üzere tüm sektörlerde daha 20. yüzyılın başlarında önemli ilerlemeler gerçekleştirilmiş, savunma ve silahlanma harcamaları önemli ölçüde azaltılmıştır. Bu süreçte yürütülen en önemli strateji, insan kaynaklarına ve ekonomik alanlara aynı anda yatırım yapılması olmuş, bu iki unsurun birbirini karşılıklı neden sonuç ilişkisi içinde geliştirmesi hedeflenmiştir.

İnsan kaynağına verilen önemin en önemli kanıtlarından biri, İkinci Dünya Savaşında, bilim insanı, mühendis, öğretmen, doktor, yönetici gibi kritik mesleklerle sahip insanların cepheye gönderilmemesi kararında görülmektedir*. Japonya İkinci Dünya Savaşı sonunda yenilmiş, büyük yıkıma uğramış ama ülkeyi yeniden inşa etme yeterliliğine sahip kritik insan kaynağını yitirmemiştir.

Japonya, 150 yılı aşan çağdaşlaşma çabalarının doğal sonucu olarak ve kendi toplumsal kültüründen gelen çalışma yaşamındaki yüksek ahlak, işbirliği anlayışı ve adanmışlık duygularının da katkısıyla, bugün Dünyanın eğitim düzeyi en yüksek toplumuna ve insan kaynağına, yüksek bilgi ve teknolojiye, güçlü ve esnek bir ekonomiye sahip olmayı çoktan hak etmiştir. Mucizeler, insanın daha önceden öngöremediği ve çoğunlukla kendi iradesinin dışında gerçekleşen, rastlantısal ve bir ölçüde de gerçek üstü olgulardır. Oysa yukarıda belirtilen sonucu hazırlayan süreç, "Japon Mucizesi"nin bir mucize olmadığını hiçbir kuşkuyla yer bırakmaksızın tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır. Çünkü "Japon mucizesi", yüzlerce yıl önceden öngörülmüş, kurgulanmış, insan iradesine ve gücüne dayalı gerçekçi bir sosyal projenin sonucunda doğmuştur. O halde sonuç olarak şu söylenebilir ki: "Toplumsal Mucize"ler, akılcı ve çağdaş yaklaşımlara dayalı insani çabaların uzaktan gerçek üstü gibi görünen pırıltılı sonuçlarıdır.

"Mucizeleri" anlayabilmek ve kendi koşullarımızda içselleştirebilmek için onlara biraz daha yakından bakmak gerekir. Ülke olarak buna çok ihtiyacımız var.

Dr.Haluk İŞLER

Şubat 2007/İZMİR

halukisler@gmail.com

KaynaklarGÜVENÇ, Bozkurt (1989). Japon Kültürü. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 3. Baskı. Yayın No: 213

*Bu bilgi 1999, JICA Otomotiv Grubu Koordinatörü Ken Murai San'dan alınmıştır.